

Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Δημοσίου Δικαίου
Μάθημα «Συνταγματικό Δίκαιο», 2003-2004
Διδάσκων: Καθηγητής κ. Ανδρέας Δημητρόπουλος

PAPER 5

Το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού και η προστασία της τιμής του
κατηγορουμένου στην απόφαση ΕφΑθ 4054/1992 (υπόθεση πώλησης όπλων στο
Ιράν)

Επιμέλεια: Μαρία Πάνου

Διάγραμμα

Εισαγωγή

I. Πραγματικά περιστατικά. Νομικό ερώτημα

II.α) Γενικά η τριτενέργεια

II.β) Θεωρίες της τριτενέργειας

II.γ) Η τριτενέργεια στην ελληνική θεωρία
και νομολογία πριν την αναθεώρηση του
Συντάγματος το 2001

II.δ) Ειδικότερα η τριτενέργεια της αξίας
του ανθρώπου

II.ε) Το αναθεωρημένο άρθρο 25 παρ. 1 εδ.γ'
του Συντάγματος

III. Η θεσμική εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων

IV.α) Εφαρμογή των αναφερθεισών θεωριών στη συγκεκριμένη υπόθεση

IV.β) Η κρίση του δικαστηρίου

Συμπέρασμα-περίληψη

Βιβλιογραφία

Εισαγωγή

Το αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η εφαρμογή της ανθρώπινης αξίας σε
διαπροσωπική σχέση, με βάση την απόφαση 4054/1992 του Εφετείου Αθηνών (
υπόθεση πώλησης όπλων στο Ιράν, ΝοΒ 1992, σελ. 923επ.). Αφού εκτεθούν τα
πραγματικά περιστατικά, θα ακολουθήσει γενική ανάλυση των θεωριών της
τριτενέργειας καθώς και της θεσμικής εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων και
στη συνέχεια θα γίνει εξειδίκευση των θεωριών αυτών στη συγκεκριμένη περίπτωση.
Τέλος, θα παρατεθούν οι κρίσεις του δικαστηρίου.

I. Πραγματικά περιστατικά. Νομικό ερώτημα

Πρόκειται για ποινική απόφαση του Εφετείου Αθηνών στην οποία εγκαλών είναι ο
πρώην Διοικητής της Εμπορικής Τράπεζας Α.Μ. και κατηγορούμενοι ο συντάκτης
συγκεκριμένων δημοσιευμάτων στην εφημερίδα « Ελεύθερος Τύπος» και ο
αρχισυντάκτης της εφημερίδας αυτής. Ειδικότερα, στην ανωτέρω εφημερίδα, στα
φύλλα της 2/2/1989, 5/2/1989, 9/2/1989 και 19/4/1989 δημοσιεύθηκαν άρθρα

εναντίον του πρώην Διοικητή της Εμπορικής Τράπεζας εξ αφορμής του από 18.1.1989 πορίσματος της Διοικητικής Επιτροπής Έρευνας στην Εμπορική Τράπεζα σχετικά με τη συναλλαγή πώλησεως όπλων από την ΕΒΟ στο Ιράν. Με τα αναφερθέντα δημοσιεύματα δημοσιεύθηκαν για τον εγκαλούντα αναληθή γεγονότα που δεν περιλαμβάνονταν στο πόρισμα ή περιλαμβάνονταν με διαφορετική έννοια. Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας των δημοσιευμάτων ισχυρίστηκε ότι ο εγκαλόν αναμείχθηκε σε λαθρεμπόριο όπλων ή σε οπισθογραφήσεις συναλλαγματικών και ότι ήταν άμεσος συνεργός ή μέλος συμμορίας με σκοπό τη διανομή τεράστιας μίζας από τη λαθρεμπορία όπλων. Τα δημοσιεύματα αυτά έθιγαν σαφώς την τιμή και την υπόληψη του εγκαλούντος. Σημειωτέον ότι η ποινική διαδικασία βρισκόταν στο στάδιο της προδικασίας και επομένως ίσχυε το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου. Ο εγκαλόν λοιπόν ζήτησε την καταδίκη του συντάκτη των δημοσιευμάτων και του αρχισυντάκτη για συκοφαντική δυσφήμιση δια του τύπου. Το νομικό ερώτημα που τίθεται στην προκειμένη υπόθεση είναι κατά πόσον η ελευθερία του τύπου και το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού επιδέχονται περιορισμούς από το δικαίωμα της ανθρώπινης αξίας και της προσωπικότητας, ειδικότερα της τιμής, του κατηγορουμένου στη συγκεκριμένη έννομη σχέση.

Π.α) Γενικά η τριτενέργεια

Με τον αδόκιμο όρο τριτενέργεια νοείται κυρίως η εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο ιδιωτικό δίκαιο. Το πρόβλημα της τριτενέργειας γεννάται μόνο στο πλαίσιο της παραδοσιακής δυαδιστικής έννομης τάξης, όπου το δημόσιο διακρίνεται αυστηρά από το ιδιωτικό δίκαιο. Ωστόσο, η ενότητα της σύγχρονης ανθρωπιστικής έννομης τάξης εξαφανίζει την προβληματική της εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο «ιδιωτικό δίκαιο», διότι δημόσιο και ιδιωτικό δίκαιο νοούνται ως ενιαίο δίκαιο.

Κατά την παραδοσιακή διδασκαλία, τριτενέργεια είναι η ενέργεια των αμυντικών δικαιωμάτων προς τους τρίτους. Ως τρίτοι νοούνται οι ιδιώτες, αφού τα ατομικά δικαιώματα κατευθύνονται μόνο κατά του κράτους και όχι κατά των ιδιωτών. Εξάλλου, η τριτενέργεια εμφανίζεται στο πλαίσιο της μορφής φιλελεύθερου κράτους, το οποίο όφειλε να μην παραβιάζει, όχι όμως και να προστατεύει την ανθρώπινη αξία. Επειδή το σύγχρονο κοινωνικό κράτος οφείλει να προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα από τους τρίτους, η λεγόμενη τριτενέργεια περιέχεται στην προστατευτική υποχρέωση του κράτους.

Π.β) Οι θεωρίες της τριτενέργειας

Οι θεωρίες της τριτενέργειας (Drittwirkung) αναπτύχθηκαν στη γερμανική επιστήμη τη δεκαετία του 1950 στο πεδίο του εργατικού δικαίου, όπου η ιεραρχική αντιπαράθεση εργοδότη και εργαζομένου είναι ιδιαίτερα έντονη.

Η θεωρία της άμεσης τριτενέργειας έχει συνδεθεί με το όνομα του γερμανού εργατολόγου Hans Carl Nipperdey. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της θεωρίας του είναι η μεθοδολογική κατεύθυνση προς τη συνταγματική δέσμευση της ιδιωτικής εξουσίας. Η άμεση τριτενέργεια θεωρείται ως συνέπεια της φύσης των συνταγματικών διατάξεων που κατοχυρώνουν θεμελιώδη δικαιώματα ως «αντικειμενικών κανόνων δικαίου» που ισχύουν σε ολόκληρη την έννομη τάξη και συνεπώς και στο ιδιωτικό δίκαιο. Η νομική ενέργεια των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο ιδιωτικό δίκαιο είναι άμεσα κανονιστική και δεν έχει ανάγκη κανενός «μέσου», όπως είναι οι γενικές ρήτρες. Κατά τον Nipperdey, άμεση ενέργεια δεν έχουν όλα τα θεμελιώδη

δικαιώματα. Η απόλυτη δύναμη του καθενός απαιτεί την εξέταση του περιεχομένου και της λειτουργίας του. Ειδικότερα, δέχεται την απόλυτη δύναμη της αρχής *nulla poena sine lege*, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, της αρχής της ισότητας, της ελευθερίας σκέψης και έκφρασης, της προστασίας του γάμου και της οικογένειας και του απορρήτου των επιστολών .

Ενάντια στη νέα αυτή διδασκαλία με το επιχείρημα κυρίως ότι η αποδοχή της άμεσης τριτενέργειας αναιρεί την συνταγματικά κατοχυρωμένη ιδιωτική αυτονομία , επικράτησε η θεωρία της έμμεσης τριτενέργειας με κύριο εκφραστή τον G. Dürig. Κατά τη θεωρία αυτή , τα συνταγματικά δικαιώματα είναι δημόσια αλλά μπορούν να εφαρμοστούν σε σχέσεις ιδιωτών μέσα από τα λεγόμενα «σημεία εισβολής» (*Einbruchstellen*), δηλαδή γενικές ρήτρες και αόριστες νομικές έννοιες, οι οποίες περιέχονται σε κανόνες ιδιωτικού δικαίου (όπως η καλή πίστη, τα χρηστά ήθη κλπ) .

Μία ανάπαυλα στη θεωρητική διαμάχη μεταξύ άμεσης και έμμεσης τριτενέργειας αποτελεί η θεωρία του Jürgen Schwabe το 1971 , η οποία αποτελεί παραλλαγή της άμεσης τριτενέργειας. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή , τα θεμελιώδη δικαιώματα ισχύουν άμεσα στις σχέσεις ιδιωτών. Ακόμη και στην περίπτωση αξιώσεων του ιδιωτικού δικαίου, οι οποίες οδηγούν στην ανοχή εκ μέρους άλλων ιδιωτών προσβολών θεμελιωδών δικαιωμάτων τους, η επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα πραγματοποιείται σε τελευταία ανάλυση από την κρατική εξουσία με τη μορφή επιταγών και απαγορεύσεων .

Π.γ) Η τριτενέργεια στην ελληνική θεωρία και νομολογία πριν την αναθεώρηση του συντάγματος το 2001

Στην ελληνική θεωρία πριν την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001, υπήρχαν τόσο μεταξύ των αστικολόγων όσο και μεταξύ των δημοσιολόγων θιασώτες και των δύο θεωριών τριτενέργειας. Ορισμένοι δέχονταν την άμεση τριτενέργεια, άλλοι την έμμεση ενώ άλλοι συγγραφείς δε διέκριναν μεταξύ άμεσης και έμμεσης τριτενέργειας. Επίσης, υπήρχε και η άποψη ότι η προβληματική της τριτενέργειας εξαφανίζεται στα πλαίσια της ενιαίας κοινωνικής-ανθρωπιστικής έννομης τάξης .

Σχετικά με τη νομολογία , σε ορισμένες αποφάσεις τα ελληνικά δικαστήρια δέχονταν ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα προστάτευαν μόνο από την κρατική και όχι από την ιδιωτική εξουσία (π.χ. ΕφΑθ 9778/1979). Άλλες αποφάσεις κήρυσσαν αντισυνταγματικές διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου, των οποίων το περιεχόμενο έρχεται σε αντίθεση με το περιεχόμενο του συντάγματος, χωρίς να κάνουν καθόλου λόγο για τριτενέργεια (π.χ. ΕφΑθ 3330/1978) . Τα τελευταία χρόνια πριν την αναθεώρηση είχε σχηματιστεί μία συγκεκριμένη αντίληψη για το ζήτημα της τριτενέργειας , σύμφωνα με την οποία τα ατομικά δικαιώματα ίσχυαν όχι μόνο έναντι του κράτους , αλλά και έναντι των ιδιωτών (όπως η σχολιαζόμενη απόφαση).

Επιπλέον, ο έλληνας συντακτικός νομοθέτης έχει εκφραστεί με σαφήνεια σχετικά απόλυτη ενέργεια ορισμένων συνταγματικών δικαιωμάτων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα άρθρα 4 παρ.2 (ισότητα των δύο φύλων), 22 παρ.1 εδ. β (ισότητα της αμοιβής), 23 παρ.1 του Συντάγματος (συνδικαλιστική ελευθερία) .

Π.δ) Ειδικότερα η τριτενέργεια της αξίας του ανθρώπου

Το άρθρο 2 παρ.1 του Συντάγματος καθιερώνει αντικειμενική συνταγματική αρχή από την οποία απορρέουν συνταγματικά δικαιώματα. Η διάταξη αυτή καθιερώνει αυτοτελές ανθρώπινο δικαίωμα .Στη θεωρία πριν την τελευταία αναθεώρηση του Συντάγματος, είχε επικρατήσει η άποψη ότι η διάταξη του άρθρου 2 παρ.1 τριτενεργεί γιατί το δικαίωμα της ανθρώπινης αξίας έχει από τη φύση του τριτενέργεια. Επίσης , υποστηριζόταν ότι τριτενεργεί με την έννοια ότι η υποχρέωση

προστασίας που θεσπίζει η διάταξη απευθύνεται όχι μόνο στον κοινό νομοθέτη αλλά και στα δικαστήρια, ακόμα και στις περιπτώσεις στις οποίες η προσβολή θα προερχόταν από ιδιωτικά κέντρα εξουσίας .

Επιπλέον, και στη σύγχρονη ενιαία κοινωνική ανθρωπιστική έννομη τάξη γίνεται δεκτό ότι η διάταξη εφαρμόζεται όχι μόνο στις σχέσεις κράτους-πολιτών ,αλλά και στις διαπροσωπικές σχέσεις (όχι βέβαια με τη μορφή τριτενέργειας). Το άρθρο 2 παρ.1 του Συντάγματος υποχρεώνοντας το κράτος όχι μόνο να σέβεται , αλλά και να προστατεύει την ανθρώπινη αξία , θεμελιώνει τη διαπροσωπική εφαρμογή των αμυντικών δικαιωμάτων . Το ίδιο γίνεται δεκτό και μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001 , με το πρόσθετο επιχείρημα του άρθρου 25 παρ.1 εδ.γ' του Συντάγματος.

Π.ε)Το αναθεωρημένο άρθρο 25 παρ.1 εδ.γ' του Συντάγματος

Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ.1 εδ.γ' του Συντάγματος « τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν». Καθιερώνεται έτσι ρητά η εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων στις διαπροσωπικές σχέσεις. Με άλλες λέξεις, οι συνταγματικές αυτές διατάξεις θεωρούνται ως απαγορευτικές διατάξεις του νόμου ,υπό την έννοια του άρθρου 174 ΑΚ . Η διάταξη προσθέτει και τους ιδιώτες στους αποδέκτες των θεμελιωδών δικαιωμάτων χωρίς όμως να διευκρινίζει σε ποιες σχέσεις υπάρχει αυτή η δυνατότητα. Για το λόγο αυτό υπάρχει η άποψη ότι η μεταβολή που επήλθε έχει συμβολική σημασία, αφού και πριν την αναθεώρηση δεν υπήρχε σοβαρή αμφισβήτηση για την κατ' αρχήν δυνατότητα ορισμένων τουλάχιστον συνταγματικών δικαιωμάτων να ισχύσουν και σε ιδιωτικές έννομες σχέσεις .

III. Η θεσμική εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Προκειμένου να διερευνηθεί σε ποιες σχέσεις μεταξύ ιδιωτών προσιδιάζουν τα συνταγματικά δικαιώματα χρησιμοποιείται η μέθοδος της διαπροσωπικής εφαρμογής, δηλαδή η θεσμική εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Θεσμική εφαρμογή σημαίνει την εφαρμογή του περιεχομένου του δικαιώματος, σε συσχετισμό με το περιεχόμενο της διαπροσωπικής σχέσεως ή γενικότερα του θεσμού, στου οποίου τα πλαίσια εφαρμόζεται το δικαίωμα .

Για τη θεσμική εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι απαραίτητες: α) η αντιπαράθεση δικαιώματος και θεσμού ,δηλαδή ο εντοπισμός της αντίθεσης , β) η ανάλυση του φυσικού περιεχομένου δικαιώματος και θεσμού, γ) η σύνδεση των αντιθέτων με το δεσμό της αιτιώδους συνάφειας.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει και προστατεύει ταυτόχρονα θεμελιώδη δικαιώματα , αλλά και διαπροσωπικές σχέσεις , καθώς και σύνολα διαπροσωπικών σχέσεων . Κάθε νομικό μόρφωμα (π.χ. θεσμός, διαπροσωπική σχέση, δικαίωμα, υποχρέωση) έχει ένα συγκεκριμένο φυσικό ή νόμιμο περιεχόμενο και εκτελεί συγκεκριμένη λειτουργία . Στο περιεχόμενο των νομικών μορφωμάτων ανήκουν αντικειμενικά στοιχεία που αναφέρονται στις ιδιότητες των φορέων δικαιωμάτων , στις ιδιότητες του πράγματος, σε τυποποιημένες μορφές συμπεριφοράς (π.χ. συνήθης χρήση του πράγματος). Επιπλέον, τα νομικά μορφώματα μπορούν να καταταχτούν σε διάφορες βιοτικές περιοχές, δηλαδή σε μερικότερους χώρους της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής. Τα νομικά μορφώματα που ανήκουν στην ίδια βιοτική περιοχή είναι σύμφυτα νομικά μορφώματα (π.χ. τα πολιτικά δικαιώματα είναι σύμφυτα με τις πολιτικές σχέσεις) και συνδέονται μεταξύ τους με δεσμό αιτιώδους συνάφειας. Με δεσμό αιτιώδους συνάφειας είναι δυνατό να συνδέονται και νομικά μορφώματα που δεν ανήκουν στην ίδια βιοτική περιοχή. Τα

συνδεόμενα μεταξύ τους νομικά μορφώματα (σύμφυτα ή μη) μπορούν να χαρακτηριστούν ομοιογενή, ενώ στην αντίθετη περίπτωση ανομοιογενή. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την θεσμική εφαρμογή λαμβάνεται υπόψη ταυτόχρονα το περιεχόμενο της έννομης σχέσης στα πλαίσια της οποίας επιδιώκεται η εφαρμογή του.

Περαιτέρω, στις ομοιογενείς περιπτώσεις η διαπροσωπική εφαρμογή εμφανίζεται προβληματική, διότι η εφαρμογή του γενικού αμυντικού περιεχομένου των θεμελιωδών δικαιωμάτων θα οδηγούσε στη διάλυση των διαπροσωπικών σχέσεων. Για αυτόν τον λόγο στις ομοιογενείς αντιθέσεις επιβάλλεται η προσαρμογή και ο περιορισμός του δικαιώματος. Αντίθετα, στις ανομοιογενείς περιπτώσεις επιβάλλεται η αποχή από τον περιορισμό.

Εξάλλου, η διερεύνηση της νομιμότητας των περιορισμών διακρίνεται: α) στο επιτρεπτό του περιορισμού και β) στην έκταση του περιορισμού. Ειδικότερα, ο περιορισμός είναι επιτρεπτός όταν υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των θεσμών, όταν δηλαδή έχουν ένα κοινό συστατικό στοιχείο. Σχετικά με το μέτρο του περιορισμού αυτό καθορίζεται με βάση τη σχέση αιτίας-αποτελέσματος. Επομένως νόμιμοι είναι οι περιορισμοί που επιβάλλονται από το κοινό αντικειμενικό στοιχείο.

IV.α) Εφαρμογή των αναφερθεισών θεωριών στη συγκεκριμένη υπόθεση

Η συγκεκριμένη υπόθεση αναφέρεται στα εξής θεμελιώδη δικαιώματα: από τη μια πλευρά στα δικαιώματα της ανθρώπινης αξίας και της προσωπικότητας, ειδικότερα της τιμής (άρθρα 2 παρ.1 και 5 παρ.1 του Συντάγματος αντίστοιχα) και από την άλλη στην ελευθερία του τύπου και στο δικαίωμα της πληροφόρησης του κοινού (14 παρ. 1, 2 του Συντάγματος).

Σύμφωνα με τη θεωρία της άμεσης τριτενέργειας που υιοθετεί η συγκεκριμένη απόφαση, οι διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1 και 5 παρ.1 τριτενεργούν, για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω, δηλαδή ισχύουν άμεσα και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών. Με άλλα λόγια και οι ιδιώτες υποχρεούνται να σεβαστούν την ανθρώπινη αξία και την προσωπικότητα των συνανθρώπων τους. Επομένως, ο συντάκτης του αναληθούς δημοσιεύματος που έθιξε την τιμή και την αξιοπρέπεια του κατηγορουμένου είχε υποχρέωση να σεβαστεί τα αντίστοιχα θεμελιώδη δικαιώματα που όμως με αυτή τη συμπεριφορά τα καταπάτησε.

Περαιτέρω, ακολουθώντας τη μέθοδο της διαπροσωπικής εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων διαπιστώνουμε ότι στη συγκεκριμένη έννομη σχέση τα δικαιώματα της αξίας και της τιμής του κατηγορουμένου δεν λειτουργούν μόνο ως θεμελιώδη δικαιώματα αλλά και ως αντικειμενικές αρχές, ως θεσμοί. Μεταξύ αυτών των θεσμών και της ελευθερίας του τύπου και του συναφούς δικαιώματος πληροφόρησης του κοινού υπάρχει ένα κοινό αντικειμενικό στοιχείο: Η ιδιότητα του φορέα του δικαιώματος της αξίας και της τιμής ως κατηγορουμένου. Ο κατηγορούμενος προστατεύεται από το τεκμήριο αθωότητας, επομένως τα δημοσιεύματα στην εφημερίδα «Ελεύθερος Τύπος» θίγουν την προσωπικότητα και ειδικότερα την τιμή του, πολύ περισσότερο που αποδείχτηκε ότι είναι αναληθή. Από την άλλη πλευρά, ο κατηγορούμενος αποτελεί πρόσωπο της επικαιρότητας για το οποίο το κοινό ενδιαφέρεται πληροφορηθεί. Παρατηρούμε λοιπόν ότι θεσμοί και θεμελιώδη δικαιώματα συνδέονται μεταξύ τους με σχέση αιτιώδους συνάφειας αλλά δεν ανήκουν όμως στην ίδια βιοτική περιοχή. Πρόκειται επομένως για ομοιογενή περίπτωση μη σύμφυτων νομικών μορφωμάτων.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στις ομοιογενείς περιπτώσεις η διαπροσωπική εφαρμογή είναι προβληματική. Πράγματι η εφαρμογή της ελευθερίας του τύπου και

το συναφές δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού, όπως νοούνται στη γενικότητά τους, θα καταπατούσε την ανθρώπινη αξία και την τιμή του κατηγορουμένου στη συγκεκριμένη έννομη σχέση. Συνεπώς τα ανωτέρω θεμελιώδη δικαιώματα πρέπει να προσαρμοστούν στην εν λόγω έννομη σχέση, να περιοριστούν. Η έκταση του περιορισμού της ελευθερίας του τύπου και του δικαιώματος πληροφόρησης του κοινού πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μην καταπατούνται οι προστατευόμενοι θεσμοί. Για παράδειγμα επιτρεπτή θα ήταν η δημοσίευση αποσπάσματος του πορίσματος της διοικητικής επιτροπής έρευνας.

IV.β) Η κρίση του δικαστηρίου

Το δικαστήριο αφού παραθέτει τις διατάξεις των άρθρων 5 παρ.1 και 2.παρ.1 του Συντάγματος προβαίνει στην παραδοχή ότι « η κατ'ιδίαν εκδηλώσεις ή τα κατ'ιδίαν αγαθά της προσωπικότητας προστατεύονται με τα επί μέρους ατομικά δικαιώματα ... που ισχύουν όχι μόνο έναντι του κράτους αλλά και έναντι των ιδιωτών, σύμφωνα με τη γνωστή θεωρία της τριτενέργειας (Drittwirkung) των ατομικών δικαιωμάτων». Εκπλήσσει το γεγονός ότι ενώ πρόκειται για ποινική υπόθεση διατυπώνεται η θεωρία της τριτενέργειας και γίνεται παραπομπή σε πληθώρα επιστημονικών έργων σχετικών με το συνταγματικό δίκαιο. Περαιτέρω το εφετείο θέτει το νομικό ερώτημα και συγκεκριμένα αναφέρει ότι « βρισκόμαστε μπροστά σε μία οριακή περίπτωση θεμιτής ανάγκης του κοινού για πληροφόρηση η οποία συγκρούεται με το δικαίωμα του κατηγορουμένου να προστατέψει την προσωπικότητά του». Η σύγκρουση αυτή επιλύεται από δικαστήριο με την λεγόμενη στάθμιση συμφερόντων.

Ειδικότερα παρατίθενται τα άρθρα 362 και 363 ΠΚ και αναλύεται το έγκλημα της συκοφαντικής δυσφήμισης. Με βάση το άρθρο 367ΠΚ ερευνάται μήπως ο άδικος χαρακτήρας των δυσφημιστικών εκδηλώσεων αίρεται για λόγους δικαιολογημένου συμφέροντος. Ως δικαιολογημένο συμφέρον νοείται και το συμφέρον του κοινού για πληροφόρηση. Κατόπιν αφού γίνεται μνεία των πραγματικών περιστατικών, το δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν συντρέχει περίπτωση λόγω άρσης του αδίκου (367 παρ. 1 ΠΚ) γιατί οι κατηγορούμενοι ξεπέρασαν κατά πολύ το επιβαλλόμενο μέτρο, ενώ θα μπορούσαν με άλλες εκφράσεις να αποδώσουν το περιεχόμενο του πορίσματος. Τέλος, κρίθηκε ότι επειδή τα αναληθή δημοσιεύματα κυκλοφόρησαν ενώ η όλη υπόθεση βρισκόταν ακόμη στο στάδιο της προδικασίας και επομένως ίσχυε το τεκμήριο της αθωότητας, έπρεπε να βαρύνει περισσότερο η προστασία της προσωπικότητας του κατηγορουμένου από το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού. Για το λόγο αυτό το δικαστήριο κηρύσσει ένοχους για συκοφαντική δυσφήμιση τον συγγραφέα του δημοσιεύματος και τον αρχισυντάκτη της εφημερίδας « Ελεύθερος Τύπος».

Ωστόσο, η μειοψηφήσασα γνώμη υποστηρίζει ότι οι κατηγορούμενοι έπρεπε να αθωωθούν επειδή στηριζόμενοι στο ως άνω πόρισμα θέλησαν με το δημοσίευσμά τους να διαφωτίσουν την κοινή γνώμη για το σπουδαίο πολιτικο- κοινωνικό ζήτημα της εύρυθμης λειτουργίας της Εμπορικής τράπεζας και της ΕΒΟ.

Συμπέρασμα-περίληψη

Εν κατακλείδι, στη συγκεκριμένη υπόθεση το δικαστήριο δέχθηκε την τριτενέργεια των άρθρων 2 παρ.1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος, θεώρησε ότι υπάρχει σύγκρουση θεμελιωδών δικαιωμάτων και την επέλυσε με βάση τη στάθμιση συμφερόντων, κρίνοντας ότι βαρύνει περισσότερο η προστασία της προσωπικότητας του κατηγορουμένου από το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού. Αν το δικαστήριο εφάρμοζε τη μέθοδο της διαπροσωπικής εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων θα

κατέληγε στο συμπέρασμα ότι το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού θα έπρεπε να προσαρμοστεί, να περιοριστεί στην προκειμένη έννομη σχέση ενόψει των θεσμών της αξίας και της τιμής του κατηγορουμένου.

Βιβλιογραφία

- Δαγτόγλου Π.Δ., Συνταγματικό δίκαιο, Ατομικά δικαιώματα, Α', εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1991
- Δημητρόπουλος Ανδρέας, Η συνταγματική προστασία του ανθρώπου από την ιδιωτική εξουσία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1981/82
- Δημητρόπουλος Ανδρέας, Παραδόσεις συνταγματικού δικαίου ΙΙΙ, Θ' έκδοση, Αθήνα 2001
- Ηλιοπούλου-Στράγγα Τζούλια, Η «τριτενέργεια» των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων του Συντάγματος 1975, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 1990
- Κασιμάτης Γιώργος, Το ζήτημα της «τριτενέργειας» των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, το Σ 1981, σελ.1επ.
- Ράικος Αθανάσιος, Συνταγματικό δίκαιο, Θεμελιώδη δικαιώματα, 2ος τόμος, 2η έκδοση, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002
- Χρυσόγονος Κώστας, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, 2η έκδοση αναθεωρημένη και συμπληρωμένη, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002